

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE DLA GMINY JANÓW
NA LATA 2016–2023**

Sierpień 2016

WSTĘP

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390) definiuje przemoc w rodzinie jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Podstawową grupę społeczną pełniącą istotne funkcje stanowi rodzina. Dom ma być miejscem w którym czujemy się bezpieczni, jesteśmy kochani, chronieni.

Wokół przemocy narosło wiele mitów. Jednym z nich jest przekonanie, że jest to zjawisko marginalne, występujące wyłącznie w patologicznych środowiskach. Tymczasem przemoc w rodzinie dotyczy ludzi niezależnie od miejsca zamieszkania i statusu społecznego.

Przemoc ze strony najbliższej osoby jest doświadczeniem traumatycznym, okaleczającym psychikę. Przemoc w rodzinie przybiera różne formy: od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną i seksualną, po przemoc ekonomiczną. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny.

Rodzaje przemocy:

1. Przemoc fizyczna – jej celem jest zadanie ofierze bólu fizycznego, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie ją życia.
2. Przemoc seksualna – to zachowanie zmuszające ofiarę do podjęcia niechcianych zachowań seksualnych lub zdeprecjonowania jej seksualności.
3. Przemoc psychiczna – to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzanie w niej strachu.
4. Przemoc ekonomiczna – to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy.
5. Zaniechanie – to ciągle niezaspakajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

Przemoc jest przestępstwem. W zależności od tego, czy przemoc ma charakter jednorazowy, czy się powtarza, jest ścigana z różnych artykułów Kodeksu karnego. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, zostanie zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną z art. 207 Kodeksu karnego.

Artykuł 207 Kodeksu karnego stanowi:

„§1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny i fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

§2. Jeżeli czyn określony w §1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat.

§3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat”.

Przemoc w rodzinie ma tragiczne konsekwencje. Prowadzi nie tylko do uszkodzeń ciała ofiary, ale także do zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń w sposobie, w jaki postrzega ona sama siebie, sprawcę oraz innych ludzi. Narastanie zjawiska przemocy w rodzinie wymaga niezwłocznego podjęcia działań zawartych w niniejszym Programie.

Program Przeciwdziałania Przemocy Gminy Janów ma charakter długofalowy. Działania Programu obejmują lata 2016–2020. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania Programu mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom.

I. Analiza problemów społecznych na terenie Gminy Janów

W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań niezbędne jest dokonanie analizy problemów społecznych w gminie z uwzględnieniem problemu przemocy w rodzinie.

Na dzień 31 grudnia 2015 Gmina Janów liczyła 5991 mieszkańców. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych z Powiatowym Urzędzie Pracy w Częstochowie wynosiła 324, z czego jedynie 55 osób pobierało zasiłek dla bezrobotnych.

Ze statystyk policyjnych wynika, że na terenie gminy w roku 2015 przeprowadzonych zostało 138 interwencji domowych.

Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w roku 2015 wpłynęło 30 zgłoszeń (26 mężczyzn i 4 kobiety) o objęcie leczeniem odwykowym.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że na dzień 31.12.2015, 3,99 % ludności gminy korzystała ze świadczeń pomocy społecznej. W roku 2015 złożono 30 „Niebieskich Kart”.

Ofiarami przemocy były najczęściej kobiety i dzieci. Sprawcami byli mężczyźni, w większości przypadków uzależnieni od alkoholu.

Na terenie Gminy Janów przemoc występuje w rodzinach o różnym statusie społecznym, często łączy się z problemem nadużywania alkoholu, niskimi dochodami.

Trudno jest w sposób jednoznaczny określić wielkość zjawiska przemocy na terenie gminy w związku z występowaniem przemocy ukrytej, czyli toczącej się w rodzinie czy w szkole, ale nieujętej w statystykach z powodu braku wiedzy na temat jej występowania.

Tabela 1. Zjawisko przemocy w rodzinie wg danych GOPS w Janowie

	Niebieskie Karty 2013	Niebieskie Karty 2014	Niebieskie Karty 2015
PRACOWNICY SOCJALNI	2	1	0
POLICJA	21	44	30
OŚWIATA	0	0	0
SŁUŻBA ZDROWIA	0	1	0
GKRPA	0	1	0
RAZEM	23	47	30

Źródło: rejestr wpływu „Niebieskich Kart” do Zespołu Interdyscyplinarnego w Janowie.

Poniżej przedstawiono zestawienie statystyczne dotyczące wszczętych, prowadzonych i zakończonych Niebieskich Kart w latach 2013-2015.

Tabela 2. Liczba „Niebieskich Kart” w latach 2013-2015

	NK wszczęte	NK zakończone	NK w trakcie realizacji
2013	21	29	19
2014	33	29	18
2015	30	35	13

Źródło: rejestr wpływu „Niebieskich Kart” do Zespołu Interdyscyplinarnego w Janowie.

W ramach prowadzonych procedur Niebieskich Kart w latach 2013-2015 odbyło się 295 spotkań grup roboczych. Poniższa tabela przedstawia zestawienie danych w poszczególnych latach.

Tabela 3. Liczba spotkań grup roboczych w latach 2013-2015

	Liczba spotkań grup roboczych
2013	38
2014	150
2015	107
Razem	295

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach procedury Niebieskich Kart, w punktach konsultacyjnych była udzielona również pomoc psychoterapeutyczna oraz terapeutów d.s. uzależnień.

II. Cele programu

Celem Programu jest:

- 1) zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Janów,
- 2) zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- 3) zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Cele ogólne będą realizowane przez:

- 1) budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
- 2) diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy Janów,
- 3) podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy w rodzinie,
- 4) udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- 5) oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie.

III. Założenia Programu

Realizacja celów Programu zakłada:

- 1) uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy w rodzinie,
- 2) promowanie modelu rodziny wolnego od przemocy,
- 3) edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy w rodzinie,
- 4) działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Program skierowany jest do:

- Dzieci i młodzieży,
- Osób dorosłych, współmałżonków, partnerów,
- Osób starszych,
- Społeczności lokalnej,
- Instytucji zajmujących się szeroko rozumianą pomocą rodzinie,
- Organizacji pozarządowych
- Sprawców przemocy

IV. Zadania służb powołanych do niesienia pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają obowiązek świadczyć:

gmina, policja, prokuratura, pomoc społeczna, służba zdrowia, oświata oraz organizacje pozarządowe.

Gmina

Zadania związane z udzieleniem rodzinom, w których występuje problem alkoholowy pomocy psychologicznej, prawnej, a w szczególności ochrona przed przemocą w rodzinie są zadaniami własnymi gminy i realizowane będą przez Gminną Komisję Przeciwdziałania Alkoholizmowi. Mówi o tym Ustawa oraz Gminny Program Przeciwdziałania Alkoholizmowi.

Policja

Policja jest zobowiązana do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. To właśnie policjanci najczęściej interweniują bezpośrednio w sytuacji przemocy. Do podstawowych zadań policji zawartych w art. 1 ust. 2 pkt. 1,2,3 Ustawy o policji, należą m.in.:

- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,

- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnieniu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi,

- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Policja jest jedyną instytucją, która może interweniować przez całą dobę, dlatego też interwencja taka powinna wprowadzić w rodzinie istotne zmiany, przede wszystkim ujawnienie przemocy, przerwanie izolacji rodziny, wyrównanie dysproporcji sił pomiędzy sprawcą, a ofiarą oraz umożliwienie ofiarom uzyskania ciągłego wsparcia przedstawicieli różnych służb. Ogromną rolę w walce z przemocą odgrywają dzielnicowi, którzy jako pierwsi mają kontakt z pokrzywdzonymi, przyjmują zawiadomienia o przestępstwie, pouczają o przysługujących ofierze prawach, informują o placówkach niosących pomoc pokrzywdzonym, tj. schroniskach, placówkach psychologiczno-pedagogicznych.

Pomoc społeczna

Celem działania pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Pomocy społecznej udziela się w szczególności w przypadku ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, handlu ludźmi, wielodzietności, macierzyństwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy. Każda z tych sytuacji może sprzyjać występowaniu przemocy lub z niej wynikać. Pracownik socjalny w ramach swoich obowiązków powinien:

- przeprowadzić wywiad środowiskowy, umożliwiającą diagnozę sytuacji,
- przygotować plan pomocy,
- udzielić pomocy finansowej, prawnej, psychologicznej,
- w przypadku stwierdzenia przemocy, skierować do odpowiednich instytucji zajmujących się przemocą, umieścić w schronisku oraz za zgodą osoby poszkodowanej zwrócić się do policji o pomoc.
- towarzyszyć w sądach, instytucjach publicznych klientowi, jeśli taka jest jego wola,
- prowadzić „Niebieską Kartę”.

Służba zdrowia

Zadaniem służby zdrowia jest ochrona zdrowia pacjenta, a ponieważ przemoc często towarzyszą wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego i zawsze występują uszkodzenia zdrowia psychicznego, dlatego też zjawisko przemocy w rodzinie kwalifikuje się do zakresu objętego świadczeniami zdrowotnymi. Zgodnie z ustawą o zawodzie lekarza ma on obowiązek poinformowania władz o określonych okolicznościach, czyli o podejrzeniu wystąpienia przestępstwa. Może również wydać zaświadczenie o odniesionych obrażeniach (obdukcja), podać informacje o możliwościach szukania pomocy.

Oświata

Nauczyciel, wychowawca, pedagog, psycholog, pielęgniarka, dyrektor szkoły podejrzewając, że dziecko jest ofiarą przemocy ma obowiązek:

- 1/ sporządzać jak najpełniejszą dokumentację spostrzeżeń,
- 2/ nawiązać współpracę z instytucjami pomocowymi,
- 3/ współuczestniczyć w tworzeniu planu pomocy dziecku i jego rodzinie w przypadku stwierdzenia tej przemocy
- 4/ powiadomić sąd rodzinny lub prokuraturę rejonową
- 5/ udziału w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego i grupach roboczych
- 6/ monitorować prawidłowości i skuteczności oddziaływań pomocowych.

Organizacje pozarządowe

Organizacje te często prowadzą:

- telefon zaufania dla ofiar przemocy,
- punkty informacyjno-konsultacyjne,
- ośrodki pomocy,
- świetlice dla dzieci z rodzin patologicznych,

W ramach swojej działalności oferują m. in.:

- pomoc psychologiczną
- pomoc prawną
- pomoc socjalną
- grupy wsparcia
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych

V. Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 930.),
- ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 487).
- Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2023 (Uchwała Nr 269/XLV/14 Rady Gminy Janów z dnia 26 czerwca 2014 r.)

VI. Zasoby Gminy Janów w zakresie realizacji Programu:

1. Zasoby ludzkie – specjaliści z różnych dziedzin.
2. Zasoby instytucjonalne – instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie oraz instytucje i organizacje pełniące funkcję wspierającą:
 - Ośrodek Pomocy Społecznej,
 - Komisariat Policji,
 - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - placówki oświatowo-wychowawcze,
 - Zakład Opieki Zdrowotnej,
 - organizacje pozarządowe,
 - parafie,
 - sołectwa i sołtysi

VII. Czynniki gwarantujące właściwą realizację Programu:

- poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym,
- dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych,
- dobra współpraca służb i instytucji na terenie gminy oraz poza nią,
- otwartość i chęć współpracy specjalistów,

- chęć zmiany i wyjścia z kryzysu.

VIII. Zagrożenia w realizacji zadań:

- stereotypy panujące w środowisku na temat przemocy w rodzinie,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- brak współpracy rodziny w zakresie przezwyciężania kryzysów,
- problem uzależnienia od alkoholu w rodzinach,
- ubóstwo,
- brak infrastruktury socjalnej w gminie,
- zbyt mała współpraca interdyscyplinarna,
- brak motywacji ekonomicznej dla członków zespołu interdyscyplinarnego.

IX. Cele programu

CEL GŁÓWNY:

przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Skuteczne i efektywne zwalczanie przemocy w rodzinie,
2. Zapewnienie osobom doznającym przemocy bezpieczeństwa i skutecznej pomocy,
3. Zapewnienie interdyscyplinarnych szkoleń dla służb zajmujących się problemem przemocy
4. Zmiana postawy mieszkańców wobec przemocy w rodzinie poprzez działania informacyjno-edukacyjne.

X. Harmonogram realizacji programu.

Lp.	Działanie	Zadanie	Termin realizacji	Źródło finansowania	Realizator
1	Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie	Zbieranie i aktualizowanie informacji na temat rozmiarów i form przemocy	2016-2023	Bez kosztów	GOPS Policja GKRPA Oświata Służba zdrowia
2	Informowanie i edukowanie mieszkańców Gminy Janów	Prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnej	2016-2023 na bieżąco	Bez kosztów	Tablice ogłoszeń Strona internetowa
		Rozpowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych (broszur, plakatów, ulotek, udostępnianie informacji na temat instytucji świadczących pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy, spotkania i szkolenia w w/w zakresie)	2016-2023 na bieżąco	1/W ramach środków przeznaczonych na realizację zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 2/ w ramach środków	GKRPA GOPS

				przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	
		Edukowanie ofiar przemocy w rodzinie w zakresie przysługujących im praw	2016-2023 na bieżąco	Bez kosztów	GOPS, Oświata GKRPA Służba zdrowia Policja Organizacje pozarządowe
3	Zwiększenie dostępności i efektywności działań profilaktycznych	Realizowanie programów edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, wspieranie różnych form spędzania czasu wolnego sprzyjającym zachowaniom nie agresywnym	2016-2023	1/W ramach środków przeznaczonych na realizację zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 2/ w ramach środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Oświata
4	Zwiększenie skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy	Szkolenia dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych.	2016-2023	W ramach środków przeznaczonych na realizację zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	GOPS GKRPA Oświata Policja Służba zdrowia Organizacje pozarządowe
5	Pomoc osobom dotkniętym przemocą oraz członkom ich rodzin	Zapewnienie pomocy psychologicznej i pedagogicznej dzieciom i młodzieży z rodzin dotkniętych przemocą	2016-2023 na bieżąco		Psycholog Pedagog szkolny
		Realizowanie procedury „Niebieskiej Karty”	2016-2023 na bieżąco	Bez kosztów	GOPS, Policja, Oświata,

					Służba zdrowia, GKRPA
		Udzielanie pomocy psychologiczno-terapeutycznej, prawnej, finansowej, praca socjalna	2016-2023 na bieżąco	1/w ramach środków przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2/ w ramach środków finansowych GOPS	GKRPA GOPS
6	Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy	Realizacja zadań Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego	2016-2023	Bez kosztów	Wójt Gminy Janów
		Rozwijanie współpracy podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy	2016-2023	Bez kosztów	Gminny Zespół Interdyscyplinarny
		Zapewnienie warunków do działania dla Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego	2016-2023	Bez kosztów	Wójt Gminy Janów
		Zawarcie porozumień pomiędzy instytucjami w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego	2016-2023	Bez kosztów	Wójt Gminy Janów
		Tworzenie grup roboczych przez Zespół Interdyscyplinarny	2016-2023	Bez kosztów	Zespół Interdyscyplinarny w Janowie

XI. Monitorowanie

Monitorowanie realizacji Programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Sprawozdania z realizacji Programu podmioty składają do dnia 31 stycznia każdego roku do Ośrodka Pomocy Społecznej w Janowie

XII. Sprawozdawczość

Ośrodek Pomocy Społecznej w Janowie do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Gminy Janów sprawozdanie z realizacji Programu.

XIII. Finansowanie Programu

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Janów.

XIV. Przewidywane efekty

- 1/ Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
- 2/ Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie.
- 3/ Udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.
- 4/ Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.
- 5/ Zwiększenie zaangażowania społeczności w sprawy przeciwdziałania przemocy.
- 6/ Zbudowanie systemu działań w zakresie pomocy rodzinom i osobom dotkniętym przemocą